
**Det var en frihet i samarbeid
med andre land vi ønsket**

JENS CHR. HAUGE

MENNESKET JENS CHR. HAUGE

Mennesker er rare. Hvem skulle tro at en mann som Jens Christian Hauge har gått rundt og dyrket illusjoner i nær 20 år? Men så lenge trodde han faktisk at han skulle snu hele tilværelsen og bli professor i jus — trass i krig, politikk og det dragsug som den offentlige mening om en mann blir for ham selv.

Det var drømmen fra sin ungdom som han ikke kunne bli kvitt. Han så en annen Hauge enn den han kjente — en vitenskapsmann. Og han kom i gang før skjebnen begynte å tukle med ham. Han tok en glimrende eksamen ved Universitetet i Oslo, havnet i Kragere som dommerfullmektig for å avtjene sin juridiske verneplikt. Da krigen kom var han tilbake i universitetsmiljøet — som manuduktør. Han henrykket studentene med forelesninger som boblet av hån og ironi over de tyske okkupantene, og ble arrestert. Dermed var det i virkeligheten satt punktum for videre drømmer, men den unge mann forlenget bare tidsperspektivet. Han måtte rydde opp litt først.

På frifot igjen meldte han seg sammen med Helge Sivertsen, hos studentenes idrettsleder, Knut Møyen. De regnet med at han kunne plassere dem i kampen og de regnet riktig. Møyen var med i det gryende Milorg — som østlandsleder. Hauge ble hans skygge, mannen som skulle steppe inn hvis Møyen selv falt fra. Det gjorde han, etter Telavaag, og «gjennom en masse tilfældigheter» som Hauge selv sier, endte Hauge som Milorg-sjef. Han var ukjent for de fleste i det militære råd, men alle så at han hadde et godt grep på tingene. Han, professoremnet, sivilisten, formuleringsmesteren og kåsøren, ble 27 år gammel den beinharde organisator og kampmann, som lærte å ta imot ordrer og gi ordrer.

FELLESSKAP MELLOM MENNESKER

— *Hvorfor gikk De så aktivt med i motstanden? Var det ikke et element av nasjonalisme i det? En kamp for en ubetinget nasjonal selvråderett som det heter i våre dager?*

— Selvråderett? halvt spør han. Det er et nytt begrep. Vi ville ha et fritt land. Men det er meningsløst å si at kampen ble ført for at vi skulle få en trang selvråderett tilbake. Det var en frihet i samarbeid med andre land, med skikkelige folk, vi ønsket. Nazi-Tysklands overfall på vårt land, det var tysk «selvråderett». Nei, det begrepet ville ikke ha vunnet gjenklang verken ute eller hjemme da Norge kjempet for sin frihet 1940—45. Det var jo nettopp under krigen at tanken om forpliktende samarbeid og om etablering av mellomfolkelige myndigheter med ansvar og makt vokste sterkt.

Han funderer litt, og fortsetter:

— Mange lærte også noe annet under krigen: At det kan oppstå et sterkt fellesskap mellom mennesker fra ulike nasjoner. Det visste man

likesom ikke om her i landet — ikke før krigen kom.

Det er særlig det norsk-britiske forhold han tenker på. Hauge var under krigen et par ganger illegalt i London og fikk sterke inntrykk der. Selv satte han seg også i stor respekt.

— *Er det kanskje en forsettelse av denne tankegangen som har gjort Dem til tilhenger av Europa-tanken og norsk medlemskap i EF?*

— På sett og vis er det det. Men min holdning har et bredt grunnlag. Jeg tror på norsk evne. Vi er ikke fremragende, men vi er gode nok og vil kunne hevde oss. Men samtidig syns jeg det er umulig å avgjøre EF-spørsmålet på basis av kronetelling. Utslagsgivende er den enkeltes følelse av om Norge er en del av det Europa som nå tar form, og bør være det. Hvis man ser på andre land som noe ukjent og utrygt, nesten som skummelt, da vender man seg mot. Dette er problemstillingen. Det blir den som kommer til å avgjøre folkeavstemningen. Og det tror jeg er riktig.

MISTANKE OG SKEPSIS

Nå blir Hauge virkelig varm. Han tar slik sats at det knaker i den gamle trestolen der han sitter:

— Ofte møter vi mistro til hva nordmenn kan greie i en større sammenheng. Straks vi innlater oss på et samarbeid, er det «de andre som styrer». Følgen er at vi blir sittende i en krok som en Askeladd. Jeg hører ikke til dem som er så forferdelig betatt av norsk evne, norsk dyd og norsk prektighet. Men jeg reagerer mot dette at vi stadig skal gå rundt med den tro at vi er dømt til å trekke det korteste strå i et samarbeid. Slik har vi ustanselig vurdert forholdet til Sverige — til ubotelig skade for nordisk samarbeid. Nå møter vi liknende mistanke og skepsis i forholdet til Europa. Mange tror at det å være med i et større fellesskap er det samme som å drukne i det.

Han fortsetter:

— I den gamle strukturen, med utpregede nasjonalstater uten noen form for felles suverenitet, kan det godt være at vi hadde en slags følelse av at vi rådde over oss selv. Men det var en falsk følelse. Og jeg tror det er større grunn til å nære frykt for overdreven nasjonal holdning enn overdrevet fellesskap i det mellomfolkelige samliv. Jeg er redd for dette synet at nordmenn skal handle norsk uansett, svenskene svensk, tyskerne tysk — begynner vi forresten å bli litt engstelige? — amerikanerne amerikansk, russerne russisk, kineserne kinesisk. Ser ikke folk hvor dette bærer hen? Lærer man aldri? Dette er *min* bekymring.

Arbeiderbladet

Intervjuer: Per Bratland